

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. อ่านเพิ่มเติมเรื่องราวเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อประกอบความเข้าใจ
2. อ่านบททวน และลองตอบคำถามท้ายบท

4. โลกภายหลังสงคราม

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงหมายถึงความพินาศแก่มวลมนุษยชาติอย่างที่สุดยุติลงมูลค่าความเสียหายที่คิดเป็นเงินตรา ความตาย โรคภัย ความพิการแก่ร่างกายและจิตใจไม่อาจนับได้ สงครามสร้างความย่อยยับต่อสถาบันต่าง ๆ ของโลกอันเจริญแล้วนี้อย่างไม่อาจประมาณได้เช่นกัน และเป็นยิ่งกว่าปรากฏการณ์ซึ่งส่งผลต่อความเป็นไปของโลกปัจจุบัน

สงครามโลกครั้งที่ 2 สร้างความเสียหายได้ยิ่งกว่าสงครามโลกครั้งแรกมากนัก นายทหาร 15 ล้านนาย พลเรือน 10 ล้าน เป็นยิว 6 ล้านสิ้นชีวิต จำนวนผู้บาดเจ็บเป็นสองเท่าของสงครามโลกครั้งแรก และเสียหายด้านวัตถุมากกว่า 13 เท่า พวกที่เหลือรอดสิ้นไร้ในชีวิตงานการอพยพผู้คนคืนถิ่น งานแก้ปัญหาขาดเครื่องนุ่งห่ม อาหารและยา เป็นงานเร่งด่วนเฉพาะหน้า คนยุโรปไม่มีใครคิดถึงอิสรภาพเสรีภาพ การปฏิวัติมีขึ้นจริงในยุโรปตะวันออก แต่เป็นการจัดให้มีขึ้นโดยรัฐบาลที่มอสโก พรรคคอมมิวนิสต์ทั่วยุโรปจัดการแทนชนพื้นเมืองรัสเซีย อังกฤษ และสหรัฐฯ เข้าครองอำนาจควบคุมพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของยุโรปแทนที่ฮิตเลอร์ความร่วมมืออันมหามิตร แต่เหตุการณ์ได้นำไปสู่สงครามเย็นในที่สุด

ในช่วงสงคราม มหาอำนาจตะวันตกและสหภาพโซเวียตจำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อต่อสู้ศัตรูที่เป็นอันตรายคือฮิตเลอร์ ในวันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ. 1941 เซอร์ซิลและรูสเวลท์ได้ร่วมกันออกกฎบัตรแอตแลนติก (The Atlantic Charter) ขึ้น เป็นอุดมการณ์ที่มีจุดหมายและหลักการเดียวกันของฝ่ายพันธมิตรคือให้การช่วยเหลือกันและกันระหว่างอังกฤษกับรัสเซีย และอเมริกันกับรัสเซีย สหภาพโซเวียตถึงกับยุบองค์การคอมมิวนิสต์สากลเพราะไม่เป็นประโยชน์ในขณะนี้ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1943 พันธมิตรร่วมมือจัดตั้งหน่วยบรรเทาและฟื้นฟูสหประชาชาติ (United Nations Relief and Rehabilitation Administration – UNRRA) ซึ่งกู้สถานการณ์ในหลายประเทศในภายหลังสงครามไม่ให้เลวร้ายกว่าที่เป็นอยู่ได้

ต่อมาช่วงปลายสงคราม ประเทศพันธมิตรเกิดแตกคอกัน การเจรจาหาข้อยุติเรื่องราวหลังสงครามตกลงกันไม่ได้ กฎบัตรแอตแลนติกจึงเป็นหลักกำหนดรูปแบบการปกครอง โอกาสทางเศรษฐกิจที่เสมอกันแก่ประชาชาติและลดอาวุธชาติที่ก้าวร้าวรุกราน การประชุมมีขึ้น

อีกหลายครั้งว่าด้วยกลยุทธ์ทางทหารและเรื่องราวหลังสงคราม ปลาย ค.ศ. 1944 สตาลินทำท่าจะเข้าครอบครองบัลข่าน เซอร์ซิลจึงเร่งเจรจากับสตาลินที่มอสโกเพื่อตกลงเรื่องครอบครองเขตอิทธิพลในคาบสมุทรนี้ โดยรัสเซียได้ตอนเหนือ และอังกฤษได้กรีซ ยูโกสลาเวีย เป็นรัฐกันชนชาตินิยมกรีกต่อต้านอังกฤษ เกิดการต่อสู้อย่างนองเลือด แต่ที่สุดก็จำนนและตกลงได้ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1945 รัสเวลท์ เซอร์ซิล และสตาลิน ประชุมที่บัลต้าตกลงเรื่องการแบ่งเยอรมันและตะวันออกไกล สตาลินประกาศสงครามกับญี่ปุ่น และจากการนี้ได้เกาะคูริลและแดนที่เสียให้ญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1905 ได้เข้าพอร์ต อาเธอร์ ร่วมกับจีนสร้างทางรถไฟสายเงินตะวันออกและแมนจูเรียใต้ เยอรมันแบ่งออกเป็นเขตยึดครองสี่เขต อยู่ภายใต้การควบคุมของสภาฝ่ายพันธมิตร กรุงเบอร์ลินตั้งอยู่ในเขตของโซเวียต ต้องถูกยึดครองและบริหารร่วมกัน ปัญหาเกิดขึ้นเกี่ยวกับการที่ฝ่ายพันธมิตรถูกสกัดกั้นไม่ให้ติดต่อเบอร์ลินได้ในเวลาต่อมา กับการที่ไม่อาจตกลงเรื่องรูปแบบการปกครองเยอรมัน รวมทั้งประเทศยุโรปตะวันออกด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างมหามิตรจึงสิ้นสุดลงหลังจากประชุมที่ปอตสدام (กรกฎาคม–สิงหาคม 1945)

4.1 สหประชาชาติ

องค์การสหประชาชาติเป็นผลจากความร่วมมือของประเทศภาคีมหามิตร จุดมุ่งหมายสำคัญระบุไว้ในกฎบัตรแอตแลนติกข้อที่ 1 คือ “เพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ และเพื่อให้บรรลุได้ จำต้องใช้มาตรการที่ทรงประสิทธิภาพร่วมกัน สำหรับป้องกันและขจัดการคุกคามต่อสันติภาพ...” และ “เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือมนุษยธรรม...”

องค์การสหประชาชาติมีสมาชิกคือประเทศที่เป็นเอกราชและรักสันติและยอมรับเงื่อนไขตามกติกาแห่งสหประชาชาติ เมื่อสิ้นสุดการประชุมที่ซานฟรานซิสโก (เมษายน–มิถุนายน 1945) สมาชิกมีจำนวน 50 ประเทศ ในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1957 เพิ่มเป็น 80 ประเทศ และกลางปี 1974 ได้เพิ่มเป็น 138 โดยรวมประเทศศัตรูสมัยสงครามและประเทศเป็นกลางซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศเกิดใหม่ในเอเชียและแอฟริกาเข้าไว้ด้วย

สหประชาชาติดำเนินงานรักษาสันติภาพโดยอาศัยสภาความมั่นคง ซึ่งเป็นหน่วยงานประกอบด้วยสมาชิกถาวรห้าประเทศ คือ สหรัฐฯ สหภาพโซเวียต อังกฤษ ฝรั่งเศส และจีน และอีกหกประเทศที่สมัชชาใหญ่เลือกเข้ามาดำรงตำแหน่งสองปี. โดยที่สภาให้การรับรองการออกเสียงลงมติต้องเป็นเอกฉันท์ รวมสมาชิกไม่ถาวรอีกสองเสียงด้วย เพราะหากมหาอำนาจไม่เห็นชอบร่วมกันแล้ว สันติภาพไม่บังเกิด งานของสหประชาชาติประการที่ 2 คือ การต่อสู้ความหิวโหย โรคภัยไข้เจ็บ และความโง่งม สภาเศรษฐกิจและสังคมดูแลจัดการ เริ่มจากโรค

มาเลเซีย การช่วยชีวิตเด็กวัยแรกเกิด และการสอนอ่านเขียนหนังสือ หน่วยงานภายใต้สภาเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ องค์การอาหารและเกษตร องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม องค์การอนามัยโลก และเงินทุนระหว่างประเทศ

สหประชาชาติดำเนินกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นผลสำเร็จอย่างดียิ่ง ส่วนในการรักษาสันติภาพ ยังคงมีขีดจำกัดและอุปสรรคอยู่มากเช่นเดียวกับองค์การสันนิบาตชาติ แต่สามารถพบความสำเร็จได้เป็นกรณี ๆ ไป นอกจากนี้เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงประเทศมหาอำนาจยังสามารถยุติการสู้รบในหลายพื้นที่ได้ เช่น ในอินโดนีเซียและแคชเมียร์ ซึ่งเป็นที่ ๆ ประเทศมหาอำนาจไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง ดังนั้น กรณีเกาหลี อัลจีเรีย ตะวันออกกลาง และเวียดนาม จึงไม่สำเร็จ ที่เป็นสถานการณ์อันตราย ได้แก่ วิกฤตการณ์คิวบา ค.ศ. 1962 และสงครามเวียดนาม เหตุผลที่สหประชาชาติไม่อาจทำงานลุล่วงได้เพราะรัฐมหาอำนาจไม่ได้ร่วมมือกัน ใช้กลไกยุติข้อพิพาทต่าง ๆ น้อย่างจริงจังมากเท่ากับที่จะดำเนินนโยบายเพื่อประโยชน์ของชาติตน

4.2 สงครามเย็น

ใน ค.ศ. 1947 ภาวะการณ์ที่เรียกว่าสงครามเย็นเกิดขึ้นในโลก เป็นสงครามระหว่างค่ายอำนาจคือค่ายตะวันตก นำโดยสหรัฐอเมริกาและค่ายตะวันออกซึ่งนำโดยสหภาพโซเวียต สาเหตุสำคัญอยู่ที่ต่างมีเป้าหมายทางการทหารและเศรษฐกิจที่ขัดแย้งกัน รัฐบริวารของรัสเซีย ได้แก่ อัลบาเนีย บัลแกเรีย ฮังการี ภูมาเนีย เชโกสโลวะเกีย โปแลนด์ และเยอรมันตะวันออก จอมพลตีโต้แห่งยูโกสลาเวียไม่ยอมเป็นบริวารรัสเซีย แต่รัฐบาลเป็นคอมมิวนิสต์ ส่วนเอสโทเนีย ลัตเวีย ลิทัวเนีย คอคอดคาเรเลียของฟินแลนด์ เพตซาโม เบสซาราเบีย และตะวันออกของโปแลนด์ผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียต

ในจีน พรรคคอมมิวนิสต์จีนขับเจียง ไค เช็ก ผู้นำ ไปยังไต้หวันและปกครองจีน ต่อมาจีนเข้ายึดธิเบตและช่วยก่อตั้งคอมมิวนิสต์ในเกาหลีเหนือ ในแต่ละประเทศที่คอมมิวนิสต์มีชัยชนะ ได้สถาปนาการปกครองเผด็จการทางการเมืองและใช้อำนาจเบ็ดเสร็จทางเศรษฐกิจตามแบบโซเวียต ที่ได้มีการก่อการต่อต้านจะถูกปราบปรามลงได้ เช่น ในเชโกสโลวะเกีย โปแลนด์ เยอรมันตะวันออก ฮังการี และธิเบต ในหลายประเทศ เช่น กรีซ ฟิลิปปินส์ มาลายา จะมีการต่อสู้เป็นปฏิปักษ์กับพวกคอมมิวนิสต์ และในเกาหลีและอินโดจีน ความเป็นปฏิปักษ์กับพวกคอมมิวนิสต์เป็นสงครามใหญ่ กิจกรรมทางการเมืองในตะวันออกกลาง ละตินอเมริกา อินโดนีเซีย แอฟริกา ล้วนเป็นผลจากการขัดแย้งด้านลัทธิการเมือง รัสเซียเป็นอภิมหาอำนาจทางการทหารเนื่องจากครอบครองระเบิดเทอร์โมนิวเคลียร์และประสบความสำเร็จในการยิง

ซึ่งป็นอาวุธสู่อวกาศได้ ในด้านการทูต อาศัยอุบายการคุกคามพร้อมกันกับได้จัดโครงการช่วยเหลือแก่ประเทศที่ล้าหลัง สหภาพโซเวียตอุดหนุนยุทธวิธีปรักการทหารแก่ประเทศในตะวันออกกลางและแอฟริกา นับเป็นการเพิ่มพูนชื่อเสียงแก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์

การขยายอำนาจของฝ่ายสหภาพโซเวียตทำให้ประเทศตะวันตกเห็นความจำเป็นต้องดำเนินกลยุทธ์บายตอบโต้ตามวาระเหตุการณ์ อาศัยรูปแบบต่าง ๆ กัน ได้แก่ การใช้นโยบายตีวงล้อม การปรับปรุงให้ประเทศยุโรปและประเทศที่ไม่ใช่ยุโรปมีกำลังทางเศรษฐกิจมั่นคงขึ้น และการสนับสนุนช่วยเหลือประเทศที่เคยเป็นศัตรู

ประธานาธิบดีทรูแมนแห่งสหรัฐฯ ได้ประกาศใน ค.ศ. 1947 ให้มีการยุติการขยายอำนาจของคอมมิวนิสต์โดยเสนอให้ความช่วยเหลือทางการทหาร เศรษฐกิจ และการเงินแก่ชาติที่ถูกฝ่ายคอมมิวนิสต์คุกคาม (วาทะทรูแมน) จากนั้นสหรัฐฯ ได้เข้าแทรกแซงกิจการของกรีซ ตุรกี อินโดจีน ฟิลิปปินส์และมาลายา และจัดตั้งภาคีป้องกันทางทหารเพื่อ “ตีวงกัน” การขยายอำนาจของคอมมิวนิสต์ใน ค.ศ. 1949 มีการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization – NATO) ขึ้น ประกอบด้วยสมาชิกประเทศยุโรป สหรัฐฯ และแคนาดา ต่อมารวมกรีซ ตุรกี และเยอรมันตะวันตกเพื่อความร่วมมือทางการทหาร และต่อมาได้มีการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) และองค์การสนธิสัญญาตะวันออกกลาง (METO) ในทำนองเดียวกัน ความร่วมมือดังกล่าวช่วยให้มีการจัดตั้งฐานทัพขึ้นตามภูมิภาคต่าง ๆ ติเป็นวงล้อมโลกคอมมิวนิสต์ไว้ ในสมัยประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ได้ประกาศให้ความช่วยเหลือทางอาวุธยุทธวิธีเพื่อขจัดการคุกคามของคอมมิวนิสต์ในตะวันออกกลาง

ในด้านการช่วยเหลือเพื่อสร้างกำลังทางเศรษฐกิจแก่ชาติยุโรปและชาติที่ไม่ใช่ยุโรป ได้จัดตั้งองค์การเพื่อดำเนินการโดยเริ่มตั้งแต่โครงการมาร์แชล (ค.ศ. 1948–1952) ที่มุ่งปฏิสังขรณ์ประเทศให้พ้นสภาพเสียหายและสร้างเสริมกำลังเศรษฐกิจเพื่อบั่นทอนประสิทธิภาพของคอมมิวนิสต์ทั่วยุโรป องค์การร่วมมือทางเศรษฐกิจยุโรป (OEEC) ช่วยให้อุโรปเกิดบูรณภาพขึ้นได้ นอกจากนั้นยังมีโครงการชุมชนสำหรับประชาคมประเทศผู้ผลิตถ่านหินและเหล็กกล้า ยูราตอม (Euratom) เพื่อผลิตพลังงานนิวเคลียร์ร่วมกัน รวมทั้งการจัดตั้งตลาดร่วมยุโรปขึ้นด้วย สำหรับประเทศล้าหลังนอกทวีปยุโรป สหรัฐฯ ช่วยเหลือด้านเทคนิคเพื่อควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โครงการโคลอมโบสำหรับช่วยเหลือการเงินของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทูนให้อิมพัฒนา และทูนให้อิมพัฒนาและค้าทางเกษตรกรรมแก่ประเทศอื่น ๆ ธนาคารส่งออกและนำเข้าอเมริกัน ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนา ล้วน

ประสบความสำเร็จในการสกัดกั้นความคืบหน้าของคอมมิวนิสต์

ส่วนประเทศที่เคยเป็นศัตรูได้แก่ยูโกสลาเวียได้รับความช่วยเหลือทางทหารและสนับสนุนทางการเงินเพื่อให้สามารถเป็นอิสระจากคอมมิวนิสต์ สเปนที่เป็นรัฐฟาสซิสต์ได้ตกลงกับสหรัฐฯ แลกเปลี่ยนประโยชน์ทางทหารและเศรษฐกิจกับการตั้งฐานทัพ ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศประชาธิปไตยภายใต้การช่วยเหลือควบคุมดูแลของสหรัฐฯ และสหประชาชาติ เยอรมันซึ่งกลายเป็นประเทศที่ถูกแบ่งออกเป็นสองค่ายลัทธิ ในเขตที่อยู่ภายใต้การควบคุมของประเทศตะวันตกได้กลายเป็นรัฐอิสระประชาธิปไตยเข้าร่วมเป็นสมาชิกนาโต้ แต่เขตที่เป็นของรัสเซียนั้นได้ถูกปิดล้อม เยอรมันตะวันออกกลายเป็นรัฐบริวารของโซเวียต

สหภาพโซเวียตตอบโต้ปฏิบัติการของตะวันตกโดยเฉพาะโครงการมาร์แชล ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1949 มอสโกจัดตั้งแผนโมโลตอฟ และสภาช่วยเหลือทางเศรษฐกิจร่วมกันเพื่อยุโรปตะวันออก ความเคลื่อนไหวและตอบโต้ของทั้งสองฝ่ายสร้างความตึงเครียดทั่วไปเนื่องจากการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจหมายถึงการผูกมัดเป็นภาคีทางการทหารในค่ายโซเวียต สิ่งที่น่าประหลาดใจคือการตอบโต้ที่ได้คือกติกาวอร์ซอว์ (Warsaw Pact) ยุโรปและเยอรมันแบ่งออกเป็นสองค่าย เป็นปฏิปักษ์กันอย่างชัดเจนภายใต้ผู้นำคือสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต

4.3 ขบวนการชาตินิยมต่อต้านจักรวรรดินิยมยุโรป

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ประเทศยุโรปที่ครองอาณานิคมช่วยเหลือขบวนการต่อต้านจักรวรรดินิยมโดยไม่รู้ตัว คือ ให้ชนพื้นเมืองระดับหัวกะทิได้รับโอกาสทางการศึกษา ผู้นำการก่อกบฏในเวลาต่อมาคือผู้ที่ได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยของประเทศตะวันตก และได้ซึมซาบอุดมการณ์เสรีนิยมของตะวันตกไว้ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ประเทศยุโรปอ่อนแอลงกว่าเมื่อ 25 ปีก่อนมาก ขบวนการกบฏชาติกลับแข็งแกร่งขึ้น ผู้นำชาตินิยมพากันรับรองกฎบัตรแอตแลนติกตามตัวอักษรที่ว่า “ประชาชนทั้งมวลมีสิทธิเลือกรูปแบบการปกครองที่พวกตนจะอยู่ภายใต้ความบังคับได้” ความหวังที่จะเป็นอิสระเป็นจริงขึ้น เมื่อปรากฏว่ามีประเทศอำนาจสำคัญแท้จริงอยู่ในโลกสองประเทศเท่านั้นในภายหลังสงครามคือสหรัฐฯ และโซเวียต ทั้งสองประเทศไม่ได้สนับสนุนการมีอาณานิคม สหรัฐฯ ถอนตัวจากการยึดครองฟิลิปปินส์ โซเวียตปฏิเสธรลัทธิล่าเมืองขึ้นและสนับสนุนวิสาหกิจแก่ขบวนการก่อกบฏในทุกประเทศอาณานิคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อำนาจจักรวรรดินิยมยุโรปสิ้นสุดลง ประเทศยุโรปเองไม่ขึ้นขมลัทธิจักรวรรดินิยมอีกต่อไปและเห็นเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ญี่ปุ่นมีบทบาทยุติความเชื่อที่ว่าชาวผิวขาวแกร่งกล้าสามารถเกินกว่าจะปราบลงได้ โดยขับชาวยุโรปออกจาก

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อังกฤษจัดตั้งเครือจักรภพและมอบเอกราชให้อินเดียใน ค.ศ. 1947 เป็นก้าวสำคัญของการยุติลัทธิจักรวรรดินิยม เมื่อพม่าได้เอกราชปีถัดมา จักรวรรดิอังกฤษ ได้สลายตัวลง ฝรั่งเศสใช้นโยบายสองแบบกับอาณานิคมคือจัดตั้งสหภาพฝรั่งเศสขึ้น มอบเอกราชให้ดินแดนอาณานิคมในแอฟริกาเขตรอบปีก และต่อต้านขบวนการกู้เอกราชในแอฟริกาเหนือและอินโดจีนอย่างเต็มที่ จนกลายเป็นสงครามที่ยาวนานและสร้างความขมขื่นใจแก่ทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะสงครามอินโดจีนซึ่งในที่สุด ใน ค.ศ. 1954 ฝรั่งเศสต้องยอมรับความพ่ายแพ้ในที่ประชุมเจนีวา และอัลจีเรียได้เอกราชใน ค.ศ. 1962

อินโดนีเซียได้เอกราชจากฮอลันดาใน ค.ศ. 1949 กองโกของเบลเยียมจัดตั้งสาธารณรัฐใน ค.ศ. 1960 ในตะวันออกกลางประเทศอาหรับถือโอกาสที่โซเวียตและประเทศตะวันตกขัดแย้งซึ่งผลประโยชน์จากแดนน้ำมันเรียกร้องเอกราชได้ ระหว่าง ค.ศ. 1944–1965 ประเทศเกิดใหม่ในเอเชีย แอฟริกาและตะวันออกกลาง มีจำนวน 55 ประเทศ และเพิ่มอีก 8 ประเทศก่อน ค.ศ. 1970

4.4 อำนาจความเจริญแบบตะวันตก

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศยุโรปสูญเสียอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหารในจักรวรรดิอาณานิคมของตน ขณะเดียวกัน ความคิด เทคนิค และสถาบันยุโรปกลับแพร่หลายทั่วโลกอย่างรวดเร็วกว่าเดิม ความเจริญของตะวันตกเกิดจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และการเมือง เมื่อถึงตอนนี้ บรรดาประชาชนภายใต้ความบังคับของยุโรปพากันชื่นชมหลงใหลกับการปฏิวัติทั้งสามประการนี้ และนำเอาความเจริญจากการปฏิวัติสามประการมาใช้ต่อต้านประเทศตะวันตกผู้บุกรุกเข้ามาถืออำนาจในประเทศของพวกเขา

การปฏิวัติอุตสาหกรรมแพร่หลายจากอังกฤษไปยังยุโรปและสหรัฐ ไปยังญี่ปุ่น และประเทศในเครือจักรภพอังกฤษในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศที่ได้รับเอกราชตระหนักว่าเอกราชทางการเมืองจะเป็นจริงได้ต่อเมื่อเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ ผู้นำโลกที่สาม ได้แก่ เนห์รูแห่งอินเดีย ชูการ์โนแห่งอินโดนีเซีย นกูมาฮ์แห่งกานา นัสเซอร์แห่งอียิปต์ จึงอาศัยแผนเศรษฐกิจที่มุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ

วิทยาศาสตร์เป็นองค์แห่งความรู้ที่มวลประชาใคร่ได้มาเป็นของตน ชาติที่ไม่ใช่ชาวตะวันตกมุ่งหมายในหลักวิธีวิทยาศาสตร์ของตะวันตกเป็นสำคัญ และออกจะเพิกเฉยต่อศิลปกรรม ศาสนา และปรัชญาตะวันตก วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และพัฒนาการทั่วไปทางเศรษฐกิจ ยุโรปสูญเสียอำนาจผูกขาดวิทยาศาสตร์ ในราว ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา ผลสำเร็จทางวิทยาศาสตร์เป็นของสหรัฐ และโซเวียตมากกว่ายุโรปตะวันตก

พิจารณาจากผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบล (Nobel Prizes) สาขาเคมี ฟิสิกส์ การแพทย์ตั้งแต่ ค.ศ. 1945—1973 จีนและอินเดียได้เข้าร่วมรับรางวัลนี้ด้วย โดยเฉพาะจีนก้าวหน้าถึงขั้นผลิตระเบิดอะตอมใน ค.ศ. 1964 ระเบิดไฮโดรเจนใน ค.ศ. 1967 ก่อนฝรั่งเศสหนึ่งปี ผลิตอินซูลินใน ค.ศ. 1965 ก่อนเยอรมันและสหรัฐฯ เชื่อมวงจรไฟฟ้าใน ค.ศ. 1968 ปีเดียวกับรัสเซียส่งดาวเทียมออกโคจรรอบโลกใน ค.ศ. 1970 ก่อนหน้าประเทศยุโรป นอกจากรางวัลประดิษฐ์กรรมใหม่ทางวิทยาศาสตร์แล้ว ความรู้และการใช้วิทยาศาสตร์แพร่ไปในหมู่ชนที่ไม่ใช่ตะวันตก เช่น การแพทย์แผนใหม่แทนการเสกเป่า ใช้ยากันมาเลเรีย วิตามิน ยาปฏิชีวนะ และหลักอนามัยเบื้องต้น ในจีนระบบการศึกษาทั้งหมดจัดตามแนวทางการสร้างความรู้ความเจริญทางวิทยาศาสตร์แทนที่การยึดถือผีสางเทวดาอย่างเก่า

ลัทธิการเมืองต่าง ๆ ของทางตะวันตก ได้แก่ ลัทธิถือหลักรัฐธรรมนูญ คอมมิวนิสต์ สังคมนิยม และเผด็จการทหารครอบงำโลกทั่วไป สิ่งที่เกิดในยุโรปเกิดขึ้นอีกในส่วนต่าง ๆ ของโลก ระบบรัฐสภาที่กลายเป็นเผด็จการทหารหรือเป็นมาร์กซิสต์ปกครองโดยพรรคเดียว เป็นต้น สถาบันของแต่ละประเทศแตกต่างกันไป แต่มีลักษณะทางการเมืองเหมือนกันคือ มวลชนค่อย ๆ ตื่นตัวและแข่งขันทางการเมืองโดยไม่สนใจว่าจะได้เข้าร่วมปกครองประเทศหรือไม่ เป็นผลสืบเนื่องจากแนวความคิดความเชื่อแบบเก่าที่มีมาช้านาน ที่ว่าสวรรค์จัดแบ่งมนุษย์ออกเป็นพวกที่ปกครองกับที่อยู่ใต้การปกครอง สาระของการปฏิวัติทางการเมืองหมายถึงประชาชนจะกลายเป็นผู้ที่มีความรู้ ถือลัทธิที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง และสร้างสรรค์สมัยได้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

1. อ่านเรื่องสหประชาชาติ กฎบัตรและกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ในความรับผิดชอบ
2. ลองสังเกตพิจารณาสิ่งที่เป็นความเจริญแบบตะวันตกที่อยู่รอบตัวนักศึกษา
3. อ่านทบทวน และตอบคำถามท้ายบท

สรุป

ยุโรปสูญเสียตำแหน่งผู้ควบคุมอำนาจในโลกไปเนื่องจากปัจจัยที่เป็นเหตุแห่งความเจริญสามประการแพร่หลายไปทั่วโลก ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 กระบวนการความเจริญแบบตะวันตกไม่จำกัดอยู่เฉพาะในแคว้นของชนชั้นที่มีเวลาว่างเท่านั้น การที่จะเข้าใจวิถีทางของตะวันตกได้

ต้องเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมยุโรปและเดินทางไปยังแผ่นดินของชาวยุโรป หลายปีต่อมา
ภายหลังจากสงครามสิ้นสุดลง มวลชนทั่วโลกแข่งขันและรู้ดีขึ้น เห็นได้จากการประกอบอาชีพ
การงานสาขาต่าง ๆ ทางด้านสื่อมวลชนใหม่ ๆ เกิดขึ้นแทนที่จะมีแค่ใช้หนังสือและการเดินทาง
ท่องเที่ยว ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ โทรสาร ภาพยนตร์ ฯลฯ ผู้คนติดต่อสื่อความรู้ความคิดเห็นได้
ในเวลารวดเร็ว โลกเปลี่ยนแปลงไปเพราะผลผลิตอันเกิดจากความคิดและเทคโนโลยีของ
ตะวันตก

บทส่งท้าย

ตั้งแต่ ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา ความยุ่งยากวุ่นวายเกิดขึ้นในโลกทั่วไป ปัจจัยสำคัญเกิดจากความขัดแย้งทางเชื้อชาติ นักศึกษาตามส่วนต่าง ๆ ของโลกก่อการจลาจล ประชาชนกว่าสามพันล้านคนพากันเรียกร้องขอสิ่งต่าง ๆ และก่อความไม่สงบ รวบรวมในสามของประชากรเหล่านี้มีไม่พอกิน ทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม และสถาบันที่มีอยู่ มีผู้ลี้ภัยกว่า 17 ล้านคนกระจัดกระจายกันอยู่ทั่วโลก ทั้งที่ลี้ภัยสงคราม หนีความโหดร้ายทารุณ ความอดอยาก การกดขี่บังคับด้วยความกลัว แต่มนุษย์ยังคงคาดหวังว่าโลกจะดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ได้ด้วยขีดความสามารถทางเทคโนโลยีที่มนุษย์มีเพิ่มขึ้นอย่างไม่จำกัด ให้โอกาสยุติความอดอยากยากจน มนุษย์สามารถควบคุมเชื้อโรคและความเจ็บป่วยได้เต็มที่และควบคุมสภาพแวดล้อมได้อย่างกว้างขวาง ใน ค.ศ. 1969 มนุษย์สามารถหลุดพ้นแรงดึงดูดของโลกไปย่ำบนพื้นผิวดวงจันทร์เมื่อหมอกคริสเตียน บาร์นาร์ด แห่งแอฟริกาใต้ฝ่าตัดเปลี่ยนหัวใจสำเร็จ มนุษย์คุมชะตากรรมของตนไว้ในอุ้งมือ อยู่บนเส้นทางที่จะเอาชนะความตายได้ มนุษย์ย่อมสามารถแผ้วถางทางเพื่อชีวิตตามส่วนต่าง ๆ ของจักรวาลในอนาคตได้ อาจกล่าวได้ว่ามีมนุษย์อีกหลายร้อยล้านที่ไม่มีส่วนร่วมรับรู้เหตุการณ์ความก้าวหน้าสุดยอด หรือความสำเร็จที่มนุษย์ทำขึ้นได้ ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่ามนุษย์ในอดีตเคยใช้ความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อทำลายล้างมากกว่าสร้างสันติภาพ ทำให้เกิดข้อคำถามว่า มนุษยชาติจะสามารถบรรลุถึงสภาพอารยะอย่างแท้จริงได้หรือไม่ หรือยังจะคงจมอยู่ในปลักแห่งสงครามและความโหดร้ายทารุณ และทำลายล้างอารยธรรมทั้งมวลให้พินาศลง

การประเมินผลท้ายบท

1. สงครามโลกครั้งที่ 1 มีสาเหตุพื้นฐานประการใดบ้าง
  2. เหตุการณ์ใดที่ส่งผลให้ทิศทางของสงครามโลกครั้งที่ 1 แปรเปลี่ยนไป
  3. สงครามโลกครั้งที่ 1 ส่งผลกระทบต่อเหตุการณ์โลกในเวลาต่อมาประการใดบ้าง
  4. เหตุการณ์เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่เป็นปัจจัยก่อให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างไร
  5. สงครามเย็น คืออะไร
  6. วัฒนธรรมตะวันตกทรงอำนาจในโลกทั่วไปด้านใด อย่างไร
-

แนวตอบและเฉลย

บทที่ 1

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. นักศึกษาสามารถค้นเรื่องราวความเจริญแบบเรอแนสซองส์ได้จากหนังสือสารานุกรมทั่วไปในห้องหนังสืออ้างอิงในห้องสมุด
2. เรื่องเรอแนสซองส์อ่านบทพจนานุกรมตั้งแต่หน้า 441 ถึงหน้า 451

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. นักศึกษาอ่านเรื่องของมาร์ติน ลูเธอร์ และนิกายโปรเตสแตนต์ได้จากหนังสือสารานุกรมในห้องหนังสืออ้างอิงในห้องสมุดหรือจากหนังสือประวัติศาสตร์ยุโรปหรือปรัชญาตะวันตก
2. อ่านบทพจนานุกรมเรื่องการปฏิรูปศาสนาของโปรเตสแตนต์และคาทอลิกได้ตั้งแต่หน้า 452 ถึงหน้า 456

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. นักศึกษาอาจใช้แผนที่แอตลาสหรือยี่มแผนที่จากห้องสมุดหรือจากหนังสือประวัติศาสตร์หรือสารานุกรมประวัติศาสตร์มาประกอบการอ่านเรื่องราวการค้าในเมดิเตอร์เรเนียนได้ และหาอ่านเรื่องทุนนิยมได้จากหนังสือเศรษฐศาสตร์ในห้องสมุด
2. เรื่องการค้าในเมดิเตอร์เรเนียน อ่านบทพจนานุกรมได้ตั้งแต่หน้า 457 ถึงหน้า 458 เรื่องทุนนิยมอ่านบทพจนานุกรมได้ตั้งแต่หน้า 459 ถึงหน้า 460

การประเมินผลท้ายบท

1. ดูคำตอบในหน้า 441–2
2. ดูคำตอบในหน้า 452–3
3. ดูคำตอบในหน้า 456

บทที่ 2

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. นักศึกษาสามารถศึกษาเรื่องประเทศตะวันตกขยายอำนาจสู่แดนโพ้นทะเลได้ในแผนที่โลกฉบับแอตลาส หรือหนังสือประวัติศาสตร์ยุโรปตะวันตกหรือจากสารานุกรมในห้องอ้างอิง และศึกษาแผนที่รัสเซียจากแผนที่โลกฉบับแอตลาสได้
2. อ่านบททวนเรื่องยุโรปขยายอำนาจสู่แดนโพ้นทะเลได้ตั้งแต่หน้า 467 ถึงหน้า 476

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. อ่านบททวนเรื่องโลกสากลได้ตั้งแต่หน้า 479 ถึงหน้า 481

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. อ่านเรื่องการปฏิวัติในยุโรปและอเมริกาได้จากหนังสือสารานุกรมหรือประวัติศาสตร์ยุโรปและประวัติศาสตร์อเมริกัน
2. เรื่องราวสิทธิเสรีนิยม ชาตินิยม และสังคมนิยมค้นจากหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาการเมืองในห้องสมุด
3. ทบทวนเรื่องการปฏิวัติการเมืองในยุโรปได้ตั้งแต่หน้า 481 ถึงหน้า 490

การประเมินผลท้ายบท

1. ดูคำตอบหน้า 468
2. ดูคำตอบหน้า 476
3. ดูคำตอบหน้า 480-1
4. ดูคำตอบหน้า 484-6
5. ดูคำตอบหน้า 490-5

บทที่ 3

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. นักศึกษาอ่านประวัติบุคคลสำคัญในเหตุการณ์ปฏิวัติวิทยาศาสตร์ได้จากหนังสือประวัติบุคคลสำคัญทั่วไปหรือจากสารานุกรมเรื่องการปฏิวัติวิทยาศาสตร์

2. ทบทวนเรื่องการปฏิวัติวิทยาศาสตร์และการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้ตั้งแต่หน้า 499 ถึงหน้า 510

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. อ่านทบทวนเรื่องจักรวรรดินิยมแบบใหม่ได้ตั้งแต่หน้า 511 ถึงหน้า 514

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. ศึกษาเรื่องประเทศอาณานิคมของยุโรปได้จากแผนที่โลกฉบับแอตลาส

2. อ่านทบทวนเรื่องทวีปอเมริกาและประเทศในเครือจักรภพอังกฤษได้ตั้งแต่หน้า 514 ถึงหน้า 520

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

1. อ่านทบทวนเรื่องโลกสากลได้ตั้งแต่หน้า 520 ถึงหน้า 523

2. นักศึกษาหาอ่านงานเขียนของรัดยาด คิปลิง และคนอื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจสมัยจักรวรรดินิยมได้จากห้องสมุดทั่วไป

การประเมินผลท้ายบท

1. คำตอบในหน้า 499, 504

2. คำตอบในหน้า 504–11

3. คำตอบในหน้า 512–14

4. คำตอบในหน้า 520–23

บทที่ 4

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. นักศึกษาจะหาอ่านเรื่องราวเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้จากหนังสือประวัติศาสตร์ทั่วไปในห้องสมุด และให้พิจารณาแผนที่ประกอบการศึกษาเรื่องราวตามลำดับโดยเฉพาะเรื่องที่ตั้งของประเทศคู่สงครามและการเข้ายึดดินแดน

2. เรื่องราวสงครามโลกหาอ่านทบทวนได้ตั้งแต่หน้า 527 ถึงหน้า 533

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. นักศึกษาจะพบเรื่องราวลัทธิต่าง ๆ จากหนังสือในห้องสมุดในชั้นที่เกี่ยวกับวิชา รัฐศาสตร์ และปรัชญาการเมืองการปกครอง

2. เรื่องราวภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จะอยู่ในหนังสือตั้งแต่หน้า 532 ถึงหน้า 538

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. เรื่องสงครามโลกครั้งที่ 2 จะหาอ่านได้จากห้องสมุดมหาวิทยาลัย จากชั้นหนังสือ ประวัติศาสตร์ทั่วไป

2. นักศึกษาสามารถทบทวนเรื่องสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งแต่หน้า 539 ถึงหน้า 541

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

1. หาอ่านเรื่องราวเกี่ยวกับโลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้จากชั้นหนังสือ ประวัติศาสตร์ทั่วไปในห้องสมุด

2. สิ่งที่เป็นความเจริญแบบตะวันตกที่เห็นปรากฏเป็นตัวอย่างให้เห็นได้รอบตัว ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ภาษา เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ อาคารและสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งให้เห็นถึง อิทธิพลของวิทยาการแบบตะวันตก นอกจากนั้นคือความคิดความเชื่อและค่านิยมที่สอดแทรก อยู่ในการสื่อสารข้อความรู้ต่าง ๆ ให้นักศึกษาพิจารณาสิ่งเหล่านั้นว่ามีความเป็นมาเช่นไร และให้สาระอย่างไร

การประเมินผลท้ายบท

1. ดูคำตอบในหน้า 527
2. ดูคำตอบในหน้า 531
3. ดูคำตอบในหน้า 532-3
4. ดูคำตอบในหน้า 536
5. ดูคำตอบในหน้า 544
6. ดูคำตอบในหน้า 547-8

แนวตอบการประเมินผลก่อนเรียน

- 1. ชาวตะวันตกแผ่อิทธิพลความเจริญเหนืออารยธรรมโลกทั่วไปในปัจจุบัน
- 2. โลกยุคใหม่เริ่มขึ้นเมื่อชาวยุโรปขยายอำนาจออกสู่แดนโพ้นทะเลในราว ค.ศ. 1500 เป็นต้นไป
- 3. ชาวตะวันตกสามารถขยายอำนาจไปทั่วโลกได้ เพราะปัจจัยสำคัญคือ การปฏิวัติวิทยาศาสตร์และการปฏิวัติอุตสาหกรรม
- 4. การปฏิวัติและสงคราม

บรรณานุกรมตอนที่ 6

- Brinton, Crane & Other. **Modern Civilization.** 3 rd ed. New Jersey : Prentice Hall, 1973.
- Burn, Edward McNall. **Western Civilization : Their History and Their Culture.** 6 th ed. New York : W.W. Norton & Company, Inc., 1963.
- Chambers, Mortimers & Others. **The Western Experience Since 1640.** New York : Alfred A. Knopf, Inc., 1974.
- Kirchner, Walter. **Western Civilization Since 1500.** 2 nd ed. New York : Barnes & Noble Books, 1975.
- McNeill, W.H. **History of Western Civilization.** Chicago : The University of Chicago Press, 1969.
- Stavrianos, L.S. **The World Since 1500 : A Global History.** New Jersey : Prentice Hall, Inc., 1975.
- Stipp, John L. & Others. **The Rise and Development of Western Civilization.** New York : John Wiley and Sons, Inc., 1972.
- Tannenbaums, E.R. **European Civilization Since The Middle Ages.** Vol II 2 nd ed. New York : John Wiley and Sons, Inc., 1971.
- Usherwood, Stephen. **European Century by Century.** Devon : David & Charles, Ltd., 1972.
-

พิมพ์ที่... สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University Press.

ดรรชนี

H10343019

103.00 B